

HAYAT ANSİKLOPEDİSİ

lı eseri), Akl-ı Selim (Baron Holbacy'nin «Le bon sens» adlı eseri), Giyom Tel (Schiller'in «Wilhelm Tell» adlı piyesi).

ABDURRAHMAN I. bin Muaviye (731-788)

Endülüs Emevî Devleti'nin kurucusu ve ilk hükümdarıdır. Şam Emevîleri'nin onuncusu olan Hişam'ın torunudur. 750 yılında Abbâsiler Şam Emevîleri'ni devirip, onların yerine yeni bir devlet kurunca, Emevîler'den ellerine geçirdiklerini öldürmeye başlamışlardı. O sırada Abdurrahman, Fırat üzerinde bir köyde saklanmıştı. Ortalık biraz durulunca kaçarak Mısır yolu ile Kuzey Afrika'ya gitti. Orada bir zaman dolaştıktan sonra 755 te Endülüs'e geçti. Orada kuvvet topluyarak, kendisine karşı duranları yenip duruma hâkim oldu ve 756 da Emevîler'in Endülüs kolunu kurarak Kurtuba (Cordoba) ya yerleşti.

Abdurrahman, Şam Emevîleri gibi kendine halife dedirtmedi. Sadece «Melik» unvanını aldı. İyi ve âdil bir idare kurdu. Berberiler'den meydana getirdiği ücretli bir ordu ile ayaklanmaların önüne geçti. Fransa kralı Charlemagne ile dahi boy ölçüşebilecek hale geldi. Abbâsi Halifesi Mansur'un yolladığı orduyu da yendi. Hükümdarlığı otuz iki yıl sürdü. Bu müddet boyunca ilme hürmet etti. Âlimleri korudu, memleketi imar etmek için elinden geleni yaptı. 600.000 ciltlik bir de kitaplık meydana getirdi. Bugün hâlâ Cordoba'daki Endülüs sanat eserlerinin harabeleri turistler tarafından hayranlıkla seyredilmektedir.

ABDURRAHMAN II. bin Hakem (792-852)

Endülüs Emevî hükümdarlarının dördüncüsüdür. Babası Hakem'den sonra 822 de tahta çıkmış ve 30 yıl kadar hükümdarlık etmiştir. Fransızlar, Normanlar ve diğer küçük Hıristiyan hükümetleriyle sürekli şekilde savaşırlar, bir taraftan da memlekette çıkan kıtlığı isabetli tedbirler olarak önlemiştir. Para bastırmış, yollar, camiler yaptırmış, Endülüs'ün imarına hizmet etmiştir. Posta usulünü onun bulduğu söylenir.

ABDURRAHMAN III. bin Muhammed (890-961),

Endülüs Emevî hükümdarlarının 8. si ve en büyüğüdür. Abbâsi Halifesi Muktedir'in kaibiyetsizliğini görerek, halifeliğin Emevîler'in hakkı olduğunu ileri sürdü, kendini halife ilân ederek «Nâsir li dinillah» unvanını aldı. Endülüs'teki İspanyollar, Araplar ve Berberiler arasındaki sürekli didişmelere son vermiş, dış hücumlara karşı sınırlarını emniyet altına almıştı. Kurduğu büyük donanma ile Akdeniz'de hâkimiyet tesis etmiş, böylece Afrika üzerinde de geniş bir nüfuz sağlamıştı. 912 den 961 e kadar kırk dokuz yıl süren hükümdarlığı sırasında Orta Çağ'ın en iyi ve en medeni sayılabilecek idaresini kurmuştur.

ABDURRAHMAN GAFİKİ (Ö. 732)

İspanya'daki Endülüs Emevî Devletinin ünlü vali ve serdarıdır. İspanya fâtihi Musa bin Nusayr ile onun oğlu Abdülaziz'in adamıdır. II. Yezid'in halifeliği devrinde Erbuve valisi ve İspanya yarımadası sağ kıyılarını komutanı

ABDULLAH CEVDET, Doktor (1862-1932)

Birçok tercümeleri, şiirleri ve bilhassa çıkardığı «İçtihat» adlı mecmuasıyla tanınmış fikir adamlarımızdandır. Arapkir'de doğdu. İlk tahsilini orada yaptıktan sonra 15 yaşında İstanbul'a gelerek Kuleli İdadisi'ne girdi, askerî tıbbiyeden yüzbaşı rütbesiyle doktor çıktı. Daha okul sıralarında iken politika ile uğ-

İçtihatçı
Abdullah Cevdet

raşmaya başladı, hattâ gizli İttihat ve Terakki Cemiyetinin kuruluşunda bulundu. Bu yüzden Gülhane Hastanesinde göz hastalıkları asistanı iken Trablusgarp'a sürüldü. Oradaki hastanelerde bir buçuk yıl kadar çalıştıktan sonra Avrupaya kaçtı. Cenevre'de bazı arkadaşlarıyla «Osmanlı» adında Türkçe bir gazete çıkararak istibdat, saltanat aleyhinde yazılar yazdı. Bunun neticesinde, gıyaben kalebentliğe mahkûm edildi.

1904 te Cenevre'de matbaa kurarak «İçtihat» mecmuasını çıkarmaya başlayan Abdullah Cevdet bir sene sonra matbaasıyla mecmuasını Mısır'a taşıdı. Meşrutiyetin ilânından iki yıl sonra da matbaasını İstanbul'a getirerek hayatının sonuna kadar mecmuasını çıkardı:

Gençliğinde pek sofu olmasına rağmen, sonraları inançlarını Müslümanlığa hürmetsizliğe, dinsizliğe kadar götürdüğü iddiasıyla birçok düşman kazandığı gibi mahkûmiyetlere de uğramıştır. Lâtin harflerinin kabul edilmesi lüzumunu ilk ileri sürenlerden biridir. İrill ufaklı 66 eser yazmıştır.

Eserleri:

Şiir — Karlı Dağdan Ses, Düşünen Müzik. Tercüme — Ruh-ül-Akvam (Gustave Le Bon'un «Les lois psychologiques de l'évolution des peuples» ad-

